

УДК 316.3

Коваль В.О.¹, Альошин В.М.²

¹ канд. пед. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. СН-518 НУ «Запорізька політехніка»

СОЦІАЛЬНІ СТРУКТУРИ ТА СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ

Соціальна структура – це сукупність соціальних груп, класів, прошарків, каст і т. д., що розрізняються їх становищем та роллю в суспільному житті. Кожна людина має відповідний статус, певне місце в

суспільстві, оскільки відноситься до тієї чи іншої соціальної групи. Це місце в першу чергу визначається відношенням до засобів виробництва, взагалі до власності, а також статтю, віком, походженням, рівнем освіти, професією, сімейним станом і деякими іншими характеристиками.

Різні інтерпретації поняття «Соціальні структури». К. Маркс і Ф. Енгельс на основі матеріалістичного розуміння історії проаналізували соціальну структуру добуржуазних товариств і капіталізму. Слід підкреслити, що, як писав сам Маркс, він не відкривав існування класів в тому чи іншому суспільстві, це до нього зробили французькі історики Гізо, Миньє і інші. Але аналіз класів Маркс дає у зв'язку з вивченням суспільних відносин, носіями яких є ті чи інші соціальні класи. Основними класами буржуазного суспільства вони вважали клас капіталістів, пролетаріат і селянство. Розроблена ними теорія переходу від капіталізму до комунізму передбачає формування такої соціальної структури, яка докорінно відрізняється від капіталістичної.

Зміни повинні торкнутися, по-перше, складу груп, по-друге, соціального положення нових специфічних для соціалізму класів, по-третє, відносин між класами. А в майбутньому комуністичному суспільстві, якщо за Марксом, зникнуть класи, тому що зникнуть класообразуючі ознаки, і в першу чергу приватна власність коштом виробництва. Але, звичайно, збережеться соціальна диференційованість людей, бо збережеться суспільний поділ праці.

Але у Маркса немає визначення класів. Таке визначення дав В. І. Ленін у праці «Великий почин»: «Класами називаються великі групи людей, що розрізняються за їх місцем в історично визначеній системі суспільного виробництва, по їх відношенню (здебільшого закріпленому й оформленому у законах) до засобів виробництва, по їх ролі в громадській організації праці, а отже, за способами отримання і розмірами тієї частки суспільного багатства, якою вони володіють. Класи – це такі групи людей, з яких одна може собі привласнювати працю іншої завдяки відмінності їх місця в певному укладі суспільного господарства».

У цьому визначенні виділяються основні класообразуючі ознаки суспільних класів, і основним з них є відмінність по відношенню до засобів виробництва. Ленінське визначення класів містить чотири взаємопов'язаних ознаки класових відмінностей: 1) місце класу в історично визначеній системі суспільного виробництва; 2) ставлення до засобів виробництва; 3) роль класу в громадській організації праці; 4) спосіб отримання і розміри одержуваної частки суспільного багатства і можливість присвоєння чужої праці.

Інші вчені поняття «соціальна структура» використовують в широкому і вузькому сенсі. Так, згідно з Т. Парсонса, соціальну систему роблять

системою не просто взаємовплив і взаємозалежність людей, але певні стереотипи, які підтримують форми поведінки людей. Вони описуються за допомогою категорії «соціальна структура», що позначає ті закономірності їх існування в соціальній системі, які або захищають її від виникнення нестабільності і конфліктів, або роблять їх соціально прийнятними. За Т. Парсонса, функція дозволяє, з одного боку, виявити важливість елементів, частин всередині будь-якої системи, а з іншого – зрозуміти те, як сама система взаємодіє з її оточенням. «Поняття функції, - пише він, - має вирішальне значення для розуміння будь-яких живих систем, позначаючи певні риси, по-перше, взаємодії системи з оточення, по-друге, внутрішній диференціації самої системи» [1].

Т. Парсонс вважав, що будь-яка система, щоб бути життєвої і ефективною, повинна відповідати чотирьом основним функціональним вимогам [2].

1. Адаптація (adaptation) передбачає пристосування системи до її зовнішньому середовищі.

2. Цілепокладання (goal attainment) означає, що система повинна виробляти цілі і досягати їх.

3. Інтеграція (integration) передбачає здатність системи здійснювати внутрішню регуляцію і координацію елементів системи дії.

4. Латентність (latency) в живих організмах, по суті, виконує функцію генетичного коду, забезпечуючи приховане підтримку і відтворення загальнозначущої дії. Якщо мається на увазі соціальна система, то латентність передбачає наявність загальнозначущого символу, який здійснює «підтримку культурного зразка» (пов'язаного головним чином з мовою), а також мотивацію акторів до його збереженню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Парсонс Т. Некоторые проблемы общей теории в социологии. – М.: ИНИОН РАН, 1994. – С. 80.

2. Сайт: <https://www.socionauki.ru/journal/articles/818880/>